

dövastidning

5:2012

Kultur i höst

Så minns vi Daniella Josberg

tema:
skolstart

Skolsverige fortfarande unikt

Drygt 900 000 elever har precis börjat höstterminen i grundskolan. Därför heter temat i det här första höstnumret just Skolstart. Ute i världen har många dövskolor fått eller ska stänga. Titta bara på grannlandet Norge. Där ska det endast finnas en rikstäckande dövskola som ger undervisning i och på teckenspråk; den i Trondheim. Sverige är i många avseenden unikt som fortfarande har fem regionala specialskolor för döva och hörselskadade. Men de får allt färre elever. Istället går allt fler integrerat. Gör specialskolorna något för att vända trenden? Vi har träffat Lin som går i en skola för hörande och Kalle som går i en dövskola. Båda har cochleaimplantat (CI). Hur fungerar det för dem där? Läs mer på sidorna 9-13.

Att teckna ett porträtt av en avliden person är något alldeles speciellt. Man lär känna en död profil genom att prata med de personer som kände henne eller honom väl. Ibland

växer en klar bild fram som visar vem personen faktiskt var, ibland inte. En människa kan ha många olika sidor. När jag för tre år sedan gjorde ett porträtt av den döve konstnären och tecknaren, Jan Afzelius, sade hans gamla chef på DN att Jan nog led mycket av sitt "handikapp". Men svensk-amerikanen Yerker Andersson hade aldrig hört Jan beklaga sig över sin dövhet. I det här numret har jag skrivit om Daniella Josberg, som dog 1994. Alla tre personer som jag intervjuat gav en samstämmig beskrivning av henne. En ung, energisk och smart tjej. Jag blev rörd när jag såg hennes brev. Särskilt handstilen. Den var vacker. Läs mer om henne på sidorna 18-19.

Lars-Åke "LÅW" Wikström är en av dövrörelsens främsta profiler. 2009 avgick han som ordförande för SDR efter 17 år. Nu går han i Wallanders spår. Han bor nämligen i Ystad. Men vad gör han där? Läs sidan 17.

Trevlig läsning!

NICLAS MARTINSSON
REDAKTÖR

Redaktionen tycker till

När vinterns stjärnor lyser här. Så heter den föreställning som sätts upp i samarbete mellan Giron sámi teáhter, Norrbottensteatern och Tornedalsteatern. Den är på fem språk – nordsamiska, meänkieli och svenska, och finskt och svenskt teckenspråk. Pjäsen handlar om människor som vet hur det är att tillhöra en minoritet. Äntligen svensk och finländsk språkpolitik på scenen! Premiär 4 oktober.

Största Dövas dag-mässan någonsin? Hela 52 företag och organisationer ställer ut på Dövas dag i Stockholm den 15 september. Många av dem är döva egenföretagare. Det gläder oss verkligen. Kul att se att döva visar framfötterna.

Regnig sommar. Nästan hela sommaren har regnat bort. Enligt DN har Stockholm bara haft sex dagar med högsommarvärme, Göteborg fem dagar, Malmö nio, och Västmarkum i norr en. Vi hoppas kunna utbrista "När den svenska sommaren är som bäst" betydligt oftare nästa sommar.

Daniella Josberg. Hon blev bara 22 år. Ett liv som rycktes från oss alldeles för tidigt kring mordet på Stureplan 1994, där hon dog av sina skador. I år skulle hon ha blivit 40 år. Vi är många som minns henne. Hon berörde alla.

TIDSKRIFT FÖR SVERIGES DÖVAS RIKSFÖRBUND

Nr 5/2012

Fredrik Schreiber gav ut det första numret av DT i Lund den 6 juni 1891 med skraddaren Ola Zommarin som förläggare.

Manusstopp:
Nr 6: 14 sept
Nr 7: 19 okt
Nr 8: 30 nov

Utgivning:
4 okt
8 nov
20 dec

REDAKTION:

Dövas Tidning, SDR
Förmansvägen 2, 6 tr
117 43 Stockholm
redaktionen@dovastidning.se
Ansvarig utgivare: Helena Fremnell
Redaktör för DT: Niclas Martinsson
0738 333 060 (sms/3G)
niclas.martinsson@dovastidning.se
Redaktör dovastidning.se:
Tomas Lagergren, 0735130199 (sms/3G)
tomas.lagergren@dovastidning.se
Layout: Annalena Caffa, zoor.se

Facebook: Dövas Tidning
Twitter: @Dovas Tidning

PRENUMERATION:

medlem@sdr.org eller
Bildtel:
agneta.skagerstrand@sip.omnitor.se
SDR, Agneta Skagerstrand
Box 300
793 27 Leksand

Prenumerationspris: 300 kr/år
Utebliven tidning:
kontakta medlem@sdr.org

ANNONSER:

Bokas och lämnas till:
sdrannons@sdrf.se
Tel: 0506-300 58
Skaraborg och Värmland:
Tel: 0506-301 76
Förenings- och internannonser bokas och lämnas till:
redaktionen@dovastidning.se
Upplaga: 5800 ex
Tryck: Carlshamn Tryck & Media ab
ISSN 1402-1978

www.dovastidning.se

I KORTHET **4**

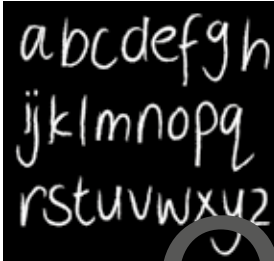
NYHETER **5**

SIGNERAT:
YLVA BJÖRKLUND **7**

DOVASTIDNING.SE **8**

tema:
skolstart **9**

PORTRÄTT:
GUNILLA V-W **14**

7 FRÅGOR:
LÅW **17**

DANIELLA
JOSBERG **18**

FÖRENINGSS-
NYTT **20**

UNG **22**

INSÄNDARE **24**

KRÖNIKA **26**

• **Tomas flyttar**

DT:s redaktör Tomas Lagergren har sedan han började på DT 2005 haft sin bas i Örebro. Nu flyttar han till Stockholm och därmed finns hela redaktionen samlad i Stockholm. Flytten innebär ingen förändring i organisationen, utan DT kommer att fortsätta bevaka Europas teckenspråkiga huvudstad som vanligt. Fortsätt komma in med nyhetstips, uppslag och idéer till oss på: redaktionen@dovastidning.se.

The Kaos Signing Choir

• **Döva barn sjöng i OS**

När sommarens OS skulle invigas i London sjöng döva, hörande och hörselskadade från gruppen The Kaos Signing Choir på teckenspråk. De framförde låten "God Save the Queen". OS-invigningen sägs vara den mest sedda TV-händelsen i världen. Därför gjorde det döva jorden runt alldeles stolta.

"Jag brinner för skitfrågor"

Jan-Åke Bengtsson från Mag- och tarmförbundet om vikten av fungerande och tillgängliga toaletter ombord på SJ-tåg. (SJ:s personaltidning, SJ Nytt nr 4 2012)

• **"SVT borde skämmas"**

SVT textade inte partiledartalen under Almedalsveckan, vare sig i TV eller på webben. "SVT borde skämmas", sade HRF:s ordförande, Jan-Peter Strömgren. SVT bad om ursäkt och gav motstridiga budskap. Till Journalistförbundets tidning, Journalisten, sades det bero på att beställningen av textningen fallit mellan stolarna. Men till Radio P4 Gotland sade SVT Forum att orsakerna var resursbrist och att man inte tagit med textningskostnader i sin budget. Hur som helst lovade SVT att det skulle bli bättre nästa år. Partiledartalen var teckenspråkstolkade i SVT Play. Men enligt HRF kan bara 5 procent av hörselskadade teckenspråk. Representanter från Sveriges Dövas Ungdomsförbund gjorde en kupp under Almedalsveckan i somras. De lyckades få till en träff med Centerpartiets ledare Annie Lööf, som inte visste att talen var otextade. Mötet med henne var filmat. Kolla: kulturpaolikavillkor.wordpress.com.

• **Säffle-barn får lära sig tsp**

Barnen är hörande och bor med sin hörande mamma i Säffle och har en döv pappa som bor på en annan ort. Som DT tidigare berättade så fick pappan avslag när han ansökte om teckenspråksstöd. Socialnämnden ansåg att det var föräldrarnas ansvar att lära barnen teckenspråk, och att de 50 tecken som det äldsta barnet kunde räckte. Förvaltningsrätten gick på faderns linje. Nu ska barnen få gemensam undervisning i teckenspråk två timmar per vecka, skriver Säffletidningen. En lucka i skollagen finns. Barn till döva föräldrar har inte rätt till teckenspråksundervisning. Detta trots att hörande föräldrar till döva barn har det.

• **Döv jorden runt-seglare**

Gerry Hughes, döv lärare i skotska Glasgow, ska starta sin jorden runt-segling den 1 september. Han vill bli den första döva i världen att segla jorden runt ensam. Resan väntas ta fem-sju månader. "Jag tar utmaningen för att öka medvetandet om dövsamhället och för att inspirera döva ungdomar att fullfölja sina drömmar", skriver han på sin hemsida. Han var den första döva som seglade ensam över Atlanten. Då var året 2005. Nu väntar en betydligt längre tur. Han kommer att rapportera under hela resan. Kolla gerrysmhughes.com.

• **Dr Hualand**

Hilde Hualand är den första döva i Norge som tagit doktorexamen. Hennes avhandling handlar om hur bildtelefonförmedlingstjänsten fungerar i tre länder: Norge, Sverige och USA. Enligt henne är det inte oväsentligt hur tjänsten är organiserad, hur den definieras, och vem som har ansvar för den. Hon konstaterar att den amerikanska tjänsten är definierad som en telekommunikationsservice för att säkra funktionell likvärdighet för alla. I Sverige är målet att säkra tillgång till telekommunikationstjänster för personer med funktionsnedsättning. Och i Norge är tjänsten definierad och organiserad som en del av den ordinarie tolkverksamheten. Allt detta gör att användare inkluderas i samhället i olika grad. Amerikanska användare kan ringa dygnet runt, men inte de norska och svenska.

Illustration Lagergren:

Ira Cokoris är arbets- och handledare vid det sociala företaget, Händer för alla.

Ingen traditionell dövföreningsverksamhet

Landets dövföreningar har som bekant en traditionell verksamhet. Fika, pubafton, och gästföreläsningar med mera. Stockholms Dövas Förening gör annorlunda. De har startat ett socialt företag, Händer för alla.

Att Händer för alla är ett socialt företag innebär att de har anställda och praktikanter med hörselnedsättning som stått utanför arbetsmarknaden en längre tid, eller som har flerfunktionsnedsättning och svårt att komma in på arbetsmarknaden. Tanken är att de ska integreras i arbetslivet och samhället.

– För den som suttit hemma i 20 år betyder det mycket att få komma ut och arbeta, säger Ira Cokoris, arbets- och handledare för Händer för alla.

Den eventuella vinst som Händer för alla gör återinvesteras i verksamheten. De erbjuder olika tjänster i servicebranschen, till exempel flyttstädning, fönsterputsning och trädgårdsskötsel. Alla tjänster utförs i Stockholm med omnejd. Hittills har det gått upp och ner.

– Vi behöver fler fasta och återkommande kunder. Nu är det mest engångsuppdrag, säger Ira Cokoris.

De privata kunder som anlitar Händer för alla kan få göra rut-avdrag. Men inte företagskunder. De som jobbar på Händer för alla kan få välja att arbeta deltid, till exempel 30 eller 70%. Och de kan också få utföra sina arbetsuppgifter i det tempo som passar dem. Att det tar två timmar att handla fikabröd är helt OK. Händer för alla, som startade 2011 och kommit igång på riktigt vid årsskiftet, har nu två anställda och ytterligare praktikanter.

Ira Cokoris tycker att fler dövföreningar ska starta sociala företag.

– Det finns ju döva i hela Sverige som har samma behov av att få komma ut på arbetsmarknaden, säger Ira Cokoris.

De som vill veta mer om Händer för allas verksamhet kan vända sig till deras monter på Dövas dag i Stockholm den 15 september.

TEXT OCH FOTO: NICLAS MARTINSSON

● Nytt seniorboende för Sveriges döva

Ett senior- och trygghetsboende med 35 lägenheter för döva och personer med dövblindhet håller på att uppföras i Skärholmen. Det beräknas vara inflyttningsklart i januari nästa år. Först var det sagt att det endast var för dem som bodde i Stockholms län. Nu står det klart att döva i hela Sverige som är minst 65 år gamla kan söka, berättar en mycket glad projektledare, Anette Pellebergs. Teckenspråkiga som är minst 65 år gamla kan söka. Seniorboende-projektet har en monter på Dövas dag den 15 september. Kom dit om du vill veta mer om projektet. Man kommer också att besöka boendet dagen därpå.

● Strängare krav på tolkbolag

Stockholms läns landsting har sedan 2009 inga egna dövblind- och teckenspråkstolkare utan alla uppdrag utförs av privata tolkbolag. Avtalet med dem gäller fram till 31 oktober i år. Därför gjordes en ny upphandling som blev klar i somras och som träder i kraft den 1 november.

Precis som under förra avtalsperioden måste Tolkcentralen (TC) följa rangordningen. Det innebär att det tolkbolag som har nummer ett på listan, har första tjing på beställningarna. Om de inte kan ta dem, går uppdragen vidare till bolag nummer två och så vidare. TC kan dock kringgå rangordningen om särskilda skäl finns. När det gäller området teckenspråkstolkning är det TSP AB som ligger etta på listan. LW Tolk-service är tvåa och Stockholmstolkarna AB trea. Landstinget har i det nya avtalet ställt strängare krav på tolkbolagen, 15 till antalet, att ta alla tolkuppdrag oavsett hur korta eller långa de är, och oavsett var i landstinget och när de äger rum. Tolkbristen var i år (januari-juli) på 5,8 procent. 52 procent av beställningarna kom till TC med 14 dagars eller kortare varsel. ”Vi har förståelse för att man vill och ska kunna boka tolk med kort varsel och vill bara uppmana att boka tolk i så god tid som möjligt”, säger Rigmor Hedenström, enhetschef vid TC.

NICLAS MARTINSSON

Albert jobbade på Grönland

Albert Boklund gjorde något som är ovanligt bland döva. Han sommarjobbade på en räkfabrik på Grönland. – Det var en grym upplevelse, säger han.

Grönland med sin enorma yta är ett land som de flesta av oss bara flyger förbi på vägen till Kanada och USA. Men inte Albert Boklund. Sommaren 2011 gjorde han nedslag i staden Aasiaat på västra sidan. Han och en döv kompis, också han svensk, jobbade på en räkfabrik i drygt fem veckor. De arbetade sju dagar i veckan och hade mellan ett och två 8-timmarspass om dagen. Alltid samma procedur varje dag och natt. Kl 23 började Albert och kompiserna skala rester från räkorna som maskinerna missat under rensningen. Och det fram till 04.00, med avbrott för fika. Sedan stoppades maskinerna och man städade hela fabriken, vilket man gjorde en gång per natt. Om man hade tid innan man slutade för dagen fortsatte man skala räkor. Om det fanns lediga pass efter klockan 07.00, så tog Albert och kompiserna oftast dem. Och jobbade åtta timmar till! De slutade 15.00, och gick hem och sov eller vilade tills nästa kvällspass började klockan 23.

– Det var ett hårt jobb, men en grym upplevelse. Inte ofta man får en sådan chans. Jag lärde mig så mycket genom att leva i ett land långt bort från Sverige. Jag är så tacksam för chansen, säger Albert.

Naturen var otroligt vacker. Men det fanns inget internet, förutom på ett sunkigt bibliotek, som Albert uttrycker det.

– Datorerna var typ från 90-talet och internet var väldigt långsamt.

● Tillgänglighet lönar sig

Under Almedalen släppte Dan Andersson, tidigare chefsekonom på LO, rapporten ”Dörrarna stängs innan alla fått plats”. I rapporten har han räknat på hur mycket samhället förlorar på att inte göra rätt från början. Dan menar att staten underskattar nyttan av investeringar i tillgänglighet grovt. Det finns fler ”personer med funktionsnedsättningsår” i gruppen äldre än i gruppen med funktionsnedsättning i förvärvsaktiv ålder. Det innebär att kostnaden för tillgängligheten inte är statisk. Alltså kan alla behöva tillgänglighetslösningar någon gång i livet. Därför är vinsten långt större för samhället om man gör rätt från början. Bostäderna tas upp som ett exempel.

Albert Boklund hittade ett annorlunda sommarjobb

Få TV-kanaler fanns. Albert och hans kompis kände sig isolerade. Som tur var, hade de en döv 23-årig kollega som kunde guida dem runt och låna dem filmer. Albert fick till exempel bada i ett kallt men klarblått vatten. En annan upplevelse var att solen aldrig går ner på Grönland på sommaren.

– Jag somnade en gång ungefär klockan 7 på kvällen och vaknade till en härlig soluppgång och kände mig pigg och taggad tills jag kollade mobilen som visade 2.57 på natten.

Albert och kompiserna var tvungna att mörklägga sitt rum genom att sätta upp sina kläder, handdukar och väskor runt om och på fönstret för att kunna sova. Någon buss till jobbet fanns inte utan de fick promenera drygt en halv timme till/från arbetsplatsen.

Albert blev trött på de aldrig sinande räkorna på fabriken.

– Jag åt inga räkor medan jag arbetade där. Men direkt när jag kom hem till Stockholm blev det en kräftskiva med en massa olika räkor. Morsan tvingade mig att beskriva vad det var för skillnad mellan dem. Men jag visste ju inte. Haha.

Albert, som i dag är 20 år gammal, rekommenderar definitivt andra döva ungdomar att sommarjobba utomlands. Han tipsar om sajten nordjobb.net. Nordjobb erbjuder ett paket med jobb, bostad och fritidsprogram. Albert tjänade bra eftersom det blev mycket övertid.

TEXT: NICLAS MARTINSSON

FOTO: ALBERT BOKLUND

Statskontoret har räknat på att det skulle kosta 2700 miljarder att bygga om alla byggnader så att de blir tillgängliga. Bostadsbyggandet har minskat med hälften sedan 70-talet. Därför är behovet av många olika slags investeringar stort. Tillgängligheten och användbarheten behöver bli bättre samtidigt som byggnaderna måste göras mer klimatsmarta. Fastighetsägaren behöver både tilläggsisolera och förbättra tillgängligheten när huset renoveras. Just därför måste samhället ändra fokus, menar både Dan Andersson och Handikappförbunden. ”Ökad tillgänglighet och användbarhet ska ses tillsammans med andra investeringsbehov i samhället. Det är inte ett behov som konkurrerar med något annat”, skriver Dan Andersson.

TOMAS LAGERGREN

Allt börjar med dig själv

I litteraturen till kursen Svenska som andraspråk för döva på Stockholms universitet ingår en alldeles fantastisk bok som heter Jämställt språk av Karin Milles. En bok som definitivt inte bara borde läsas på universitetet. Boken pekar på många värderingar "osynligt" inbakade i vårt vardagsspråk och i vårt sätt att förhålla oss till normer och kön.

Ta till exempel ordet människa vars ursprung ligger i ordet man. Varför ska ett ord som beskriver hela män-skligheten (oj, där var det visst igen) bara innehålla halva befolkningen på jorden? Vad ligger det för värderingar i det? I jämställdhetens namn borde väl vi kvinnor få benämnas kvinniskor*? Man (hoppsan, där dök det upp ännu en...) skulle kanske skapa ett alldeles nytt ord istället? Eller förresten, fortsatt använda teckenspråk istället, det är betydligt enklare med tecknet för människa, det inkluderar ju alla.

Vårt moderna samhälle bemöter fortfarande pojkar och män på ett annat sätt än flickor och kvinnor. Att bära blå kläder är tuffare än att bära rosa kläder. Rosa är "bara" gulligt och snällt. Vad ligger det för värderingar i det? Kan inte en liten tjej i rosa klänning vara både snäll, söt, tuff och ha skinn på näsan? För några år sedan var det väldigt trendigt med könsneutrala färger på barnkläder, just för att undvika att pojkar och flickor skulle bemötas olika. Men borde vi inte jobba på våra värderingar istället för att ta ifrån barn deras favoritkläder? Borde inte pojkar och flickor få vara olika men lika bra? Vad har färger med jämställdhet att göra – egentligen? Att diskutera rosa kontra blått är ett billigt sätt att slippa ta tag i de egentliga orsakerna till att kön värderas olika.

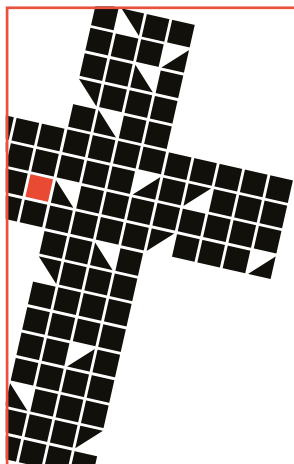
Apropå bemötande så tar Milles upp ett skrämmande exempel där en grundskollärare bestämde sig för att rättvist ge ordet lika många gånger till pojkarna som till flickorna i klassen. Då reagerade pojkarna med att bli sura för att flickorna fick prata så mycket (!). Och flickorna reagerade med att bönfälla läraren att sluta vara så rättvis så att pojkarna i klassen inte skulle fortsätta vara så sura. Är detta exempel symptomatiskt för vårt samhälle? Att pojkar får mer utrymme och tycker att det är självklart att de ska få det skapar förstås fler framgångsrika manliga företagsledare och politiker. Att flickorna INTE självklart får detta utrymme – ja, vad säger det om vårt samhälle?

För att förändra samhället måste vi börja med oss själva och med våra egna värderingar. Vi måste våga blicka inåt och våga titta våra mindre vackra, oftast väldigt omedvetna värderingar i vitögat och förändra dem. Bli medvetna. Vi, det betyder jag och du och du och du. Ingen annan. DU. Som Mahatma Gandhi så klokt uttryckte det: Be the change you wish to see in the world. Allt börjar med dig själv.

I ett jämställt samhälle värderas män och kvinnor lika oavsett språkbruk, färg på kläderna eller egenskaper. I ett jämställt samhälle deltar alla på samma villkor, människa som "kvinniska". Du kan vara en del av den förändringen. Allt börjar med dig själv.

Ylva Björklund jobbar på studieförbund och tycker att hösten är årets riktiga nystart och att man kanske borde avlägga septemberlöften istället för nyårslöften.

* Ordet kvinniskor finns i boken Egalias döttrar av Gerd Brantenberg utgiven 1977. Läs den!

Börjar du sjuan eller åttan till hösten?

Då är du välkommen till vår konfirmandgrupp

TRO, HOPP, KÄRLEK. Under konfirmandtiden träffar du nya kompisar, har kul och får tillfälle att prata om livets stora och spännande frågor. I höst startar teckenspråkiga konfirmandgrupper i Stockholms, Härnösands, Strängnäs, Lunds, Skara och Göteborgs stift. Varje grupp träffas först på hemmaplan. Ett ungdomsläger i fjällen 3–6/1 2013 och ett gemensamt konfirmandläger 16–22/6 2013 ingår också.

MER INFORMATION Stockholms stift: gunnel.kjellermo@svenskakyrkan.se
 Härnösands stift: johan.selin@svenskakyrkan.se
 Strängnäs stift: gun.carlsson@svenskakyrkan.se
 Skara stift: barbro.l.brattgard@svenskakyrkan.se
 Lunds stift: beata.sandell@svenskakyrkan.se
 Göteborgs stift: camilla.jansson@svenskakyrkan.se
 Luleå stift: annalena.norberg@svenskakyrkan.se

Svenska kyrkan

Håll ett öga på dovastidning.se:

• 31 augusti

Sveriges största tolkbolag, Stockholmstolkarna AB, ger sitt andra tolkstipendium till minne av Monica Hermansson. Vem blir den lyckliga stipendiaten? Den första var Mia Maria Björkstrand, teckenspråks- och dövblindtolk, bosatt i Leksand.

• 14-16 september

DT rapporterar från Dövas dag-helgen. Hela 52 företag och organisationer ställer ut. De sju skådespelarstudenterna från Stockholms dramatiska högskola uppträder. Föreläsningar hålls.

• Deaftubiana kommer åter

Deaftubiana var ett återkommande inslag som vi hade i papperstidningen förut. Vi valde ut fyra-fem pärlor från Youtube som hade med döva eller/och teckenspråk att göra. Nu gör Deaftubiana comeback – på dovastidning.se. Vi tar tacksamt emot tips om roliga, udda, galna eller intressanta Youtube-klipp. Skickas till: redaktionen@dovastidning.se.

Berätta om livet med funktionsnedsättning på www.livsbild.se

Vi tar emot berättelser på teckenspråk. Insamlingen är öppen hela 2012. Du kan vara anonym.

Livsbild

Visukalen Fame blev en fantastisk succé!

Visukalen Fame i siffror

- 5** miljoner kostade hela produktionen.
- 12** tolkar och teckenspråksmentorer var inblandade.
- 20** gånger spelades föreställningen.
- 26** personer arbetade bakom och kring scenen.
- 33** medverkade på scenen.
- 178** personer såg föreställningen i snitt.
- 278** platser har Örebro Teater.
- 3568** personer såg föreställningen.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj
Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv

tema: skolstart

Landets elever har precis börjat skolan. Men för specialskolorna ser den här höstterminen annorlunda ut. De tar emot allt färre sex- och sjuåringar. Anledningen är att allt fler väljer att gå integrerat. Hur ska specialskolorna vända den trenden? DT har också träffat två barn. Det ena går i en skola för hörande och det andra i en dövskola. Hur går det för dem?

SPSM tror sig kunna ha fler elever om några år

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) räknar med att ha betydligt färre elever år 2014 än 2004 (se kartan på nästa sida). Men två av landets specialskolor tror att trenden med sjunkande elevantal kommer att vända i och med att de flyttar till nya, anpassade lokaler. Men hur blir det för de tre andra skolorna?

År 2004 gick 659 elever i någon av SPSM:s åtta skolor. År 2014 väntas myndigheten ha 453 elever. Det är en minskning med hela 206 elever eller med drygt 31 procent. Den största anledningen är att elever med cochleaimplantat (CI) väljer att gå integrerat eller tillsammans med hörselskadade istället för i en specialskola.

På sex av SPSM:s åtta skolor tvingas därför över 50 personer lämna sina tjänster. Innebär det att SPSM bara står kvar och tittar på hur antalet elever hela tiden krymper? Nej, två av landets fem regionala specialskolor för döva och gravt hörselskadade gör något för att vända trenden. Men de går olika vägar.

Östervångsskolan flyttar ihop med Tunaskolan, en kommunal skola, 2014. Båda skolorna ligger i Lund. Trots att prognosen visar att Östervång väntas ha 53 elever 2014 har skolan som mål att ha 80 elever om några år.

– I samband med att vi flyttar ihop med Tunaskolan tror vi att vi blir en mer attraktiv skola för de elever som i dag väljer bort oss, säger Ann Holmström, rektor vid Östervång.

Skolan kommer att tillsammans med Tuna erbjuda en flexibel modell. Det är tänkt att elever med cochleaimplantat (CI) till exempel kan läsa vissa ämnen tillsammans med hörande på Tuna och läsa andra ämnen på teckenspråk vid Östervång. Sedan kan ämnena på Östervång vara på tal eller teckenspråk efter elevens behov.

Östervång är ju en statlig skola och Tuna en kommunal skola. När det gäller vem som betalar vad säger Ann Holmström att den ekonomiska biten ännu inte är löst men att man ska lösa den.

Östervågs nyrenoverade lokaler, där Tuna nu ligger, ska kunna ta emot mellan 100 och 120 elever. Ann Holmström hoppas att Östervågs och Tunas flexibla modell och samarbete blir en förebild för de fyra andra regionala specialskolorna.

Manillaskolan i Stockholm flyttar till nyrenoverade lokaler vid Campus Konradsberg på Kungsholmen nästa år. Detta efter att skolan funnits på Djurgården i över 200 år. Till skillnad från Östervång kommer Manilla fortfarande att vara en egen skola. Skolan ska dock ha en viss samverkan med Stockholms internationella montessoriskola i olika frågor som rör deras gemensamma miljö, till exempel skolgård, matsal och idrottshall. Enligt rektor Eva Mari Halén är det för att eleverna ska kunna känna sig trygga inför flytten dit.

– Det finns en viss oro för hur vi kommer att bli emottagna i en miljö som är så starkt präglad av elever som hör. Vi är ju i majoritet här ute på Manillaskolan (reds anm: på Djurgården), säger Eva Mari Halén.

Sedan hoppas hon att Manilla och Stockholms internationella montessoriskola i framtiden hittar sätt att dra nytta av varandras kompetenser

och skapa arenor för sina lärare så att de får ett utbyte av varandra i ämnesdiskussioner.

År 2014 väntas Manilla endast ha 96 elever. Men Eva Mari Halén tror att den trenden vänder. De nya lokalerna ska vara anpassade för elever med olika behov. Ljudmiljön ska vara god och tillgängligheten ska vara hög. Något mål om hur många elever Manilla ska ha i framtiden har skolan inte. Men lokalerna på Campus Konradsberg ska kunna ta upp till 150 elever.

– Vi räknar med minst 130 elever, säger Eva Mari Halén.

Tidigare var det tal om att Alviksskolan, en skola med klasser för hörselskadade, och Manillaskolan skulle slås ihop och heta Malvaskolan. Men det projektet gick i stöpet eftersom de olika huvudmännen inte kunde hitta en bra finansiell lösning. Eva Mari Halén hoppas dock på ett utökat samarbete med Alvik, som ligger väldigt nära Campus Konradsberg. Bara två tunnelbanestationer bort.

Precis som på Östervång ska ämnena vara på tal eller teckenspråk beroende på elevens behov.

Ni ska till skillnad från Östervång fortfarande vara en egen skola. Är det för att ni finns i huvudstaden med stort elevunderlag?

– Ja, det kan man säga. Stockholm har svårt att hitta skollokaler för det ökande elevunderlaget som finns i området. Det är brist på lokaler att ha skola i.

Malva var ju tänkt att ligga på Campus Konradsberg. Är det möjligt att Alviksskolans hörselklasser i framtiden flyttar dit och blir en tvillingsskola till Manilla? Tuna och Östervång ska ju lösa den ekonomiska biten, något som Malva inte lyckades med.

– Jag har inga sådana förväntningar och det finns inga planer på det, så det kan jag inte uttala mig om.

SPSM:s generaldirektör Greger Bååth berättar att alla deras fem regionala specialskolor utvecklar verksamheten så att det förhoppningsvis lockar fler elever och deras föräldrar att söka sig dit.

– Skolorna befinner sig i olika faser i den här utvecklingsprocessen, och vi söker lösningar som kan vara lämpliga just utifrån de förutsättningar som finns på respektive ort. Då kan lokallösningarna komma att variera lite, säger Greger Bååth.

Ambitionen för alla skolor är att de ska vara ett bra skolalternativ för föräldrar och de barn som är döva eller har en hörselskada.

DT intervjuade Lona Lemmouh, mamma till Kalle, 9 år, som går på Manilla (se sid. 13). Hon är orolig för att teckenspråkskompetensen på skolan utarmas i och med att lärare har fått gå.

– Det finns en risk att teckenspråkskompetensen utarmas, men inte för att vi byter lokaler för ett par av våra skolor. Risken finns eftersom vi har flera lärare som har god teckenspråkskunskap men som riskerar att efter 2015 inte få tillsvidarejänster på grund av att de ej har full lärarberörighet, säger Greger Bååth.

SPSM jobbar enligt honom aktivt med olika kompetensutvecklingsinsatser för att undvika denna risk.

– Vi gör allt för att säkra och utveckla en tvåspråkig undervisning i en teckenspråkig miljö, avslutar han.

TEXT: NICLAS MARTINSSON & TOMAS LAGERGREN

Allt färre elever i specialskolorna

Specialpedagogiska skolmyndigheten har gjort en prognos som visar att antalet elever väntas vara 453 elever år 2014. Det är 206 färre än år 2004. Här kan man se hur förändringen slår mot de enskilda regionala specialskolorna som i folkmun kallas för dövskolor.

Prognos elevutveckling år 2004-2014

	Förändring %	Elevantal	2004	2014
Birgittaskolan	-39 %		172	105
Kristinaskolan	-70 % (tappar mest)		77	23
Manillaskolan	-29 %		136	96
Vänerskolan	-32 %		69	47
Östervång	-28 % (tappar minst)		74	53

* kan bli mindre i och med att Åsbackaskolan som läggs ner blir en del av Birgittaskolan om två år.

* Prognosen innefattar också de andra SPSM-skolorna men DT har bara tagit med de regionala specialskolorna, som är för döva och gravt hörselskadade.

Kristina tappar mest

Manilla

Birgitta

Väner

Östervång tappar minst

"Lin ska känna sig som vilket barn som helst"

Åttaåriga Lin Chebab går integrerat på Vallaskolan i Enhörna utanför Södertälje. Hon har cochleaimplantat (CI) och talar både arabiska och svenska. "Jättebra! Jättebra!" svarar hon på frågan om hur det fungerar i klassrummet.

När jag kommer till Vallaskolan möts jag av en frågvis flicka vid namn Lin. Hennes ögon glittrar. Hon undrar varför jag inte har CI. Jag förklarar via en teckenspråkstolk att CI inte fanns på min tid då jag föddes. Hon fortsätter att ställa frågor om varför jag inte pratar och varför jag tecknar. Innan vi sätter oss i ett konferensrum träffar vi skolans rektor som vill visa oss en kartong full med ljuddämpande "bollar" som ska sättas på stolsbenen i Lins klassrum. Det hörs då mindre när man flyttar på en stol.

– Åh, vad bra! säger Lins mamma, Donna Eljammal, som inte visste att skolan hade beställt dem.

Lin tittar på hur jag tecknar och imiterar mitt sätt att nicka och teckna.

– Jag vill bli lika bra som han på teckenspråk, säger hon till sin mamma.

Donna säger leende att hon gärna vill att Lin lär sig teckenspråk men att skolan tyvärr har sagt nej till det. Lin kan inte heller få träffa en logoped eller specialpedagog regelbundet i skolan. Donna anser att det är orättvist att det ska vara så olika i landets kommuner. Inte alla elever med CI som går integrerat kan få extra resurser. Vallaskolan har dock gått med på att ha en hörselslinga i klassrummet och sett till att det bara är 20 elever i klassen. Läraren har alltid en mikrofon på sig och sedan finns en till, som Lin och eleverna turas om att använda beroende på vem som pratar. När vi pratar om mikrofonen hoppar Lin ivrigt och försöker beskriva att det är häftigt att få låna mikrofonen, som om man är sångare. Nu går hon i tvåan.

Skolvalet var inte helt lätt för Donna och hennes make. Under det korta besök som Donna gjorde på Alviksskolan, en skola som har klasser för hörselskadade, tyckte hon att det var för mycket teckenspråk och att man blev påmind om att man hade en hörselnedsättning när man såg alla tekniska hjälpmedel som fanns i skolan. Sedan var långa taxiresor till Alvik i Stockholm en nackdel; drygt en timme per väg.

– Vi vill att Lin ska känna att hon är vilket barn som helst och att hon inte ska tänka på att hon har CI, säger Donna.

Därför beslöt hon och maken att Lin skulle gå integrerat. För Lin har det gått bra i skolan. Enligt hennes lärare hänger hon med i vad som sägs i klassrummet. Hemma pratar Lin arabiska. Föräldrarna kommer från Libanon. Lin har även en döv lillasyster, Lara. Båda har CI. De har en nära relation.

– Närmare än vad många syskon har. De tar verkligen hand om varandra, säger Donna, som också tänker låta Lara gå integrerat.

Hemma är det talspråk som gäller. Men när Lara och Lin inte har CI på sig tecknar Donna till dem och de svarar med rösten.

Lin leker och pratar med jämgamla kamrater på skolgården. Hon ser ut att vara vilket barn som helst. "Jättesnälla" säger hon om sina kompisar.

– Min make och jag vill att Lin ska vänja sig i en vanlig miljö med hörande där hon kommer att hamna ofta i sin vardag, säger Donna.

”Jag vill ge Kalle valmöjligheter”

Kalle, 9 år, går i trean på Manillaskolan. När DT kommer på besök hos honom hade han precis klarat av första dagen i skolan. ”Rasterna är bäst, för då kan man spela fotboll”, säger Kalle med glimten i ögat.

I dag finns det fler frågor än för 30 år sedan, då teckenspråket precis erkänts som ett språk. Det var det som gällde. I dag har de tekniska hjälpmedlen gått framåt, parallellt med att teckenspråksforskningen och kunskapen om döva ökat. I dag är det inte självklart att välja dövskola för föräldrarna och därmed är teckenspråk inte heller det. Men hur vet man det rätta i förväg?

Kalles mamma Lona tog kontakt med döva och frågade sig fram när allt var nytt kring Kalles dövhet och lärde sig teckenspråk.

– För mig som hörande är det omöjligt att veta hur man ska välja rätt. Det är Kalle som ska välja, menar Lona Lemmouh.

Efter att träffat döva insåg hon att genom att ge teckenspråk ger han också honom valmöjligheter senare i livet.

Kalle är adopterad från Etiopien. Han kom hit när han var fyra och ett halvt år gammal. Strax därefter fick han sitt CI. När det var dags att välja skola blev det dövskolan Manillaskolan i Stockholm. Och han trivs.

– Jag har många kompisar där. Och rasterna är bäst, då kan man spela fotboll, säger Kalle som drömmer om att spela för AIK när han blir stor.

Lona och Kalle kommunicerar obehindrat med varandra. Kalle hoppar mellan att teckna och prata.

Jag hör ingenting. Hur bra hör du?

– Jag är hörselskadad, svarar Kalle.

Lona berättar att det finns situationer där hörseln inte räcker till.

– Som nu, när teven är på och alla pratar. Då hör han inte

mig. Men när vi pratar för oss själva hör han, men inte allt. I ett klassrum på en hörande skola skulle han inte kunna höra allt.

Därför tvekade Lona inte när hon valde skola till Kalle.

– Jag tror det är bättre för en döv att gå i en dövskola. Manillaskolan kan ge teckenspråk och vuxna döva som förebilder. Som hörande kan jag inte ge det till honom på samma sätt. Dessutom väljer han om han vill ha sitt CI på eller inte. Det kan han inte om han går integrerat. Jag vill att Kalle ska vara avslappnad och bara hämta in kunskap på det sätt han vill, resonerar Lona.

Det pratas om kunskapsstapp i dövskolan hos barnen. Men Lona tycker sig inte se en stor skillnad. Hennes biologiska dotter, Aida som också går i trean, ligger ungefär på samma nivå som Kalle, även om hans svenska är lite efter, men det beror mer på att han kom hit som 4 1/2 åring, berättar hon.

Allt är dock inte tipp topp på Manilla.

– Teckenspråkskompetensen är inte alltid bra. Det är nog svårt att få tag på lärare som kan teckenspråk flytande. I år har Manilla få lärare och klasserna slås ihop. Tvåan ihop med trean, fyran med femman osv.

Men på det stora hela är Manilla en bra skola, tycker både Kalle och Lona.

Om framtiden är det svårt sia om. Men Lona vill att Kalle växa upp till en självständig individ genom att ge honom valmöjligheter.

– När det är dags för gymnasieskolan, då ska han välja själv, om han vill gå integrerat eller på riksgymnasiet för döva.

Lona funderar samtidigt som Kalle busar med syskonen i bakgrunden.

– Om jag inte gett honom teckenspråket, hade han inte kunnat välja själv när han är vuxen.

TEXT & FOTO: TOMAS LAGERGREN

Gunilla slutar efter 35 år på Tyst Teater

En av våra mest kända döva skådespelare hade kunnat heta Kerstin. När hon skulle börja dövskolan i Härnösand hade hon svårt att uttala sitt namn. Skolan föreslog därför att hon skulle ta sitt andra namn som tilltalsnamn, nämligen Gunilla.

– Jag var ”hörande-Kerstin” i sex år, säger Gunilla Vestin Wallin, som just gått i pension efter 35 år hos Tyst Teater.

Inte nog med det, två av Gunilla Vestin Wallins närmaste vänner heter Gunilla och Kerstin.

– Det är verkligen lustigt, säger Gunilla Vestin Wallin, just hemkommen från sin barndomsby, Resele i Ångermanland, två mil utanför Sollefteå.

Hon har nyligen lärt sig att koka kräftor, infångade i Ångermanälven. Anledningen är att hennes 91-åriga mamma, som kan kräftkokkonsten, kanske inte är kvar i livet länge till.

Trots att du är 65 år lär du dig fortfarande något nytt.

– Ja, svarar Gunilla, och skrattar. Visst är det härligt.

Kerstin Gunilla Vestin växte upp på en bondgård. I omgivningen fanns ett otal djur: grisar, hästar, kalkoner, kor och tuppar med mera. Gunilla lekte med hörande grannbarn. De hoppade i en höstack och spelade teater. Gunilla var gärna regissör.

– Vi använde mycket gester. Det funkade fint.

Detta tills Gunilla var sex år gammal. Hennes kompis, Vivianne, skulle börja skolan. Det ville Gunilla också. Så farfar följde henne till skolan. Väl på plats förstod hon inte vad läraren sade. Vivianne umgicks med sina andra kompisar i skolan. Gunilla kände sig annorlunda och utanför. Hon grät.

– Vivianne var dock precis som vanligt hemma på gården.

NAMN: Kerstin Gunilla Vestin Wallin

ÅLDER: 65 år

FAMILJ: Maken Lars och honkatten Tuffsan

BOR: Solna

GÖR: Pensionerad skådespelare

GÖR HELST: Läsa böcker, promenera, jympa och yoga

LÄSER HELST: Romaner

SER HELST PÅ TV: Dokumentärer, filmer och inredningsprogram

VACKRASTE TECKNET: Själ

Istället började Gunilla på Kristinaskolan, en skola för döva i Härnösand, cirka elva mil bort. Vägen var undermålig på den tiden. Därför fick hon bo på skolan.

– Det var då jag förstod att jag var döv.

Samtidigt som hon var lyrisk över att få träffa andra döva barn, var hemlängtan stor. Hemma visade föräldrarna värme och kärlek, och använde hemmagjord tecken. I skolan var teckenspråket förbjudet på lektionstid. Oralism var det som gällde.

– Läraren stack in en träpinne i min mun för att se om jag uttalade rätt.

Gunilla förstod inte alltid vad läraren sade. Och så blev hon aldrig särskilt duktig på att tala. Hon fick kämpa sig igenom skoltiden, totalt åtta år lång.

På fortsättningsskolan för flickor i Växjö läste hon litteraturhistoria. Redan som liten uppmuntrade mamma henne att läsa böcker och leka. Men det var i Växjö hon slungades in i den fantastiska litteraturvärlden. Någon sådan stimulans fick hon aldrig i Härnösand. Där gick mycket tid till att lära sig att tala och läsa läppar.

Efter Växjö arbetade hon som stansoperatör på SDC som sysslade med virkesredovisning. Gunilla matade in uppgifter.

– Jag kunde skriva otroligt snabbt. Men det var ett tråkigt jobb!

Gunilla hade komplex. Det var att hon lätt kunde rodna och var blyg. Hon glömmmer aldrig en kaffepaus med arbetskompisar. En snygg kille satte sig bredvid henne. Hon bara satt där och visste inte vad hon skulle säga. Och var röd som en tomat. Kollegorna satt och fnissade. Under en Dövas dag-helg i Sundsvall på 1970-talet var hon med i en teaterpjäs. Hon vägrade först men de andra övertalade henne att vara med i föreställningen.

– Jag förstod då att jag hade två olika roller: privat-Gunilla och skådespelare, och att skådespeleri kunde vara något för mig.

1974 var hon på en teaterkurs, och sedan ledde hon en kvällskurs i teater för barn i Sundsvall i tre år. Det var något hon gjorde vid sidan av stansoperatörsjobbet. Ett uppdrag som definitivt gjorde tillvaron roligare för henne.

Gunilla Wågström Lundqvist, känd döv kulturprofil och mångårig TV-producent, skulle vara föräldraledig i ett år från Tyst Teater. Gunilla V-W blev därför tillfrågad om hon ville arbeta för Tyst Teater. Då var året 1977. Och vad blev det? Gunilla W-L kom aldrig tillbaka, och Gunilla V-W blev kvar i hela 35 år.

Hon har haft 49 olika roller och spelat teater i 36 länder. För henne har Tyst Teater varit som en livets skola. Hon fick sluka böcker. För henne var det som ett slags kompensation för de förlorade åren på Kristinaskolan.

– Det var väldigt stimulerande och dessutom på teckenspråk. Jag försökte läsa mellan raderna för att förstå det egentliga budskapet och lära känna min roll, säger Gunilla.

Uppfinningsriktigheten var stor. Till exempel hade Tyst Teater redan 1980 en låtsas-bildtelefon. En nackdel med skådespelaryrket var de långa turnéperioderna.

Men tre veckors turnerande innebar alltid en veckas ledigt.

1981 var Gunilla med i Fröken Julie. Det var enligt henne mycket tecknad svenska då.

– Jag tecknade inte "ni" utan bokstaverade "ni".

I höst sätter Tyst Teater upp Fröken Julie för andra gången. Till skillnad från 1981 är manuset komprimerat. Istället använder man kroppen mer. Kärnan är dock kvar.

– Det ska bli väldigt spännande att se Fröken Julie.

Den amerikanska skådespelaren, Marlee Matlin, var den första döva i världen som fick en Oscar för sin roll i filmen Bortom alla ord 1987. Men Gunilla var tidigare än så. Hon hade exakt samma roll som Marlee i pjäsen Guds styvbarn på Malmö stadsteater 1982. Hon var då den enda döva skådespelaren bland alla hörande. Föreställningen handlade om en man som arbetade som lärare på en dövskola och som blev kär i en döv städerska.

Vad tänkte du när du såg filmen "Bortom alla ord"?

– Jag kommer ihåg att jag reagerade när jag såg hur Marlee tecknade med stängd mun, säger Gunilla, som minns tiden i Malmö som fantastisk.

Det fungerade bra att samarbeta med hörande då hon hade tolk under repetitionerna. På scenen flöt det bra på utan tolk då skådespelarkollegerna lärt sig replikerna på teckenspråk.

– Guds styvbarn blev en succé. Jag var kontrakterad i sex månader men det blev förlängt med sex månader.

I juni gick Gunilla i pension. Men hon har inte kunnat förstå det än. För henne kändes det som om hon gick på semester i somras. Nyligen började hennes make Lars (Lars Wallin, universitetslektor i teckenspråk vid Stockholms universitet), jobba igen.

– Jag borde då märka att något var annorlunda när han inte var hemma utan jobbade. Men då var jag hos mamma i Sollefteå.

"Kärlek, drömmar och fjärlar" var hennes sista föreställning. I den använde hon bland annat teckenspråkspoesi för första gången trots sin långa erfarenhet som skådespelare. Hon lärde sig det av den kända regissören och teckenspråkspoeten, Debbie Z. Rennie.

– Det är en fin gåva till både mig och publiken att jag får bjuda på en sådan föreställning, sade Gunilla till DT i samband med premiären i januari i år.

Nu är du pensionär. Vad tänker du göra?

– Jag börjar med att gå en kvällskurs i möbelpapetering.

Hon och maken bor i en sekelskiftesvåning i Solna. Hemma finns äldre stolar och fätöljer. Gunilla är sugen på att renovera och måla om dem.

– Annars vill jag utveckla mitt fotograferande och måla mer.

Hon har haft 49 olika roller och spelat teater i 36 länder.

Kulturhöst

14-16 september

Dövas Dag på Münchenbryggeriet, Stockholm

Stockholms Dövas Förening arrangerar årets Dövas dag med temat "Teckenspråk genom livet". De anordnar aktiviteter som passar alla åldrar.

4 oktober

När nattens stjärnor lyser här, Norrbottensteatern, Luleå.

Josette Bushell-Mingo regisserar pjäsen När vinterns stjärnor lyser här. En stark och visuell föreställning utlovas. Den spelas på fem språk - nordsamiska, meänkieli, svenska, finskt och svenskt teckenspråk - och skildrar människor som upplevt konsekvenserna av svensk språkpolitik

11 och 14 oktober

Talangaudition för ungdomar, Stockholm

Två auditioner för unga talanger som hålls i Stockholm mellan 11 och 14 oktober. Den 11:e är auditionen på Dövas hus mellan kl 16-20. Den 14:e på ungdomsgården Dukis mellan kl 17-20. Fem går vidare till Nordisk scen den 15 december (se nedan).

14 oktober

Premiär av Fröken Julie, Umeå

Tyst Teater sätter upp Fröken Julie med Mette Marqvardsen i huvudrollen, som har premiär i Umeå. Föreställningen turnerar i landet till slutet av november.

10 november

Open Sign, Göteborg

Scenen där amatörer framför scenkonst på teckenspråk. Till skillnad mot tidigare år går den av stapeln endast i Göteborg i år.

30 november – 1 december

Dövfilmfestival på bio Zita i Stockholm.

För trettonde gången blir det festival med ett urval filmer om och av döva från olika delar av världen.

15 december kl 12-16

Nordisk scen, Södra teatern i Stockholm

Det är slutpunkten på årets firande av Stockholms Dövas Ungdomsråd som fyller 75 år. 20-25 talanger från de nordiska länderna uppträder.

Här är SVT Teckenspråks nyproducerade program i höst:

Viggo fixar maten

Viggo Hellöre, 8 år lagar sina minst sagt fantasirika måltider tillsammans med sin kockkompis Fredrik Lindvall.

Sänds: **lördagar kl: 8.30 med start 22/9 i Barnkanalen (12 avsnitt)**

Världskompisar

De två barnen Filippa, 10 år och Kristoffer, 12 år reser runt i världen och besöker döva barn. De är med i skolan, i hemmet och på fritiden. Barnen använder olika teckenspråk men hittar ändå ett sätt att kommunicera. **Sänds: måndagar kl: 16.00 start 26/11 i Barnkanalen (10 avsnitt)**

Diwai meri (Trädkvinnor)

Dokumentärserie om Nathalie Caowynn Juhonewes arbete för bevarandet av porslinblommorna samtidigt som hon arbetar för dövas väl i Papua Nya Guinea. **Sänds: onsdagar kl: 19.30 i SVT 2 med start 17/10-12 (6 avsnitt)**

Scenen är min

Om de döva nordiska eleverna på Stockholms dramatiska högskola. **Sänds: torsdagar kl: 19.30 i SVT 2 med start 15/11-12 (5 avsnitt)**

Hej kompis

En serie där SVT Teckenspråk har blandat reality med medverkande barn och dramat "Leksaksfabriken". I leksaksfabriken är det full fart. Det elaka spöket försöker som vanligt förstöra alla leksaker. I realitydelen bygger några barn från Kristinaskolan en flotte och åker nerför Klarälven, bland mycket annat.

Sänds: **lördagar och söndagar kl: 13.30 med start lördag den 10/11-12 resp. söndag den 11/11-12 (14 avsnitt)**

(Repris för programmen sänds söndagar kl: 16.45, där första reprintillfället är söndag den 11/11-12)

Senare i höst:

"Bakom kulisserna på Fame Visukalen" och hela föreställningen av Fame Visukalen visas i SVT. Sändningsbeskedet var ännu inte klart vid DT:s pressläggning. Tros sändas närmare jul, säger Elisabeth Ulfsparré, projektledare på SVT Teckenspråk.

SAMMANSTÄLLNING: TOMAS LAGERGREN

7 frågor:

Lars-Åke "LÅW" Wikström

2009 avgick du som ordförande för SDR. Du hade då lett förbundet i 17 år. Tidigare låg ditt hem i Stockholm. Nu bor du i Ystad. Hur trivs du här?

– Jag är uppvuxen på Seskarö utanför Haparanda. Så skillnaden mellan Ystad och norra Sverige är enorm. Men jag trivs här. Det är lugnt och mysigt och inte alls som Stockholm där allt är stressigt. Fast det finns två mindre bra saker med Ystad. Jag upplevde det värsta snökaoset vintern 2010. Då förstod jag att det inte var samma sak som i Norrland där mycket snö inte ställer till så mycket besvär som det gör i Ystad. Dessutom blåser det riktigt mycket här. Det är vanligt med 6-8 m/s men det kan också uppgå till 12 m/s. Om det blåser mycket kan jag inte spela golf då jag inte är tillräckligt bra på golf ändå...

Varför flyttade du till Ystad?

– Jag har två barn som bor i Skåne: en dotter i Södra Sandby och en son i Snårestad utanför Ystad. Jag träffade dem och mina barnbarn sällan under min tid som SDR-ordförande. Det hade jag dåligt samvete för. Så jag ville vara nära både mina barn och barnbarn. Därför bestämde jag mig för att flytta hit.

Vad gör du nu när du är pensionär?

– Jag spelar golf ett till två gånger per vecka i Ystad och spelar mycket bridge. Jag cyklar gärna längs stranden och går på promenad. Jag får mer tid över till att läsa - men det dyker alltid upp något som gör att jag inte läser så mycket ändå. När jag börjar läsa en bok så vill jag läsa den klart. Jag läste Stieg Larssons alla tre böcker på en vecka. Jag kom inte ut ur lägenheten. Jag läste bara förutom sov- och matpauser.

Saknar du Stockholm?

– Faktiskt inte. När jag besöker vänner i Stockholm upplever jag Stockholm som alltför stressigt och att det är alldeles för mycket folk där. Det är en helt annan upplevelse när man är på besök än när man bor där. Det är mycket lugnare här i Ystad och även i Malmö.

Och saknar du SDR?

– Nej, jag saknar inte SDR. Det är skönt att vara pensionär. Det var tufft de sista åren på SDR. Det är skönt att slippa många måsten och det tunga ansvaret. Nu kan jag välja vad jag vill göra.

Tre saker du anser vara det bästa med Ystad?

– Det är en lugn, mysig och lagom stor stad även om det är många turister på sommaren.

Du har ju varit med om enormt mycket under din uppväxt och ditt yrkesliv. Planerar du att berätta om ditt liv i en bok?

– Många ställer samma fråga. Jag har ingen författartalang. Jag kan skriva och läsa utan problem men att skriva en bok... Det går alldeles för långsamt för mig. Skriver jag en mening hinner jag tänka tusen tankar. Självklart kan man ha en spökskrivare men vem ska betala för det? Jag tycker det är mycket lättare att uttrycka mig på teckenspråk än att skriva. Det är också lättare att skriva rapporter, som jag gjorde under min tid som SDR-ordförande. Då skriver man mycket formellt. Att skriva en rapport är inte samma sak som att skriva om mitt eget liv.

TEXT & FOTO: PETRA ÖRLEGÅRD

På jullov från Gallaudet med storebror Fredrik

Anne Zucker och Daniella i Paris

Daniella på Gallaudet

Daniella i Nyhetstecken

Daniella och mamma Ingrid

Daniella och Anne Zucker på festhumör

Hemma i lägenheten i Stockholm

Picknick vid gravsten på Daniellas 40 årsdag

Anne tittar på foton och brev från Daniella

Daniella skulle ha fyllt 40 år

Hela Sverige chockades när nyheten om Stureplansmorden kablades ut. Daniella Josberg var ett av döds-offren. Då var året 1994. Den 14 augusti i år skulle hon ha fyllt 40 år. DT tecknar ett porträtt av henne genom att prata med hennes bästa vän, hennes mamma och en studiekamrat från Gallaudet.

Anne Zucker låg i sängen på söndagsmorgonen den 4 december 1994. Hennes dåvarande make sade till henne att han hörde på radio att något hemskt hade hänt vid Stureplan. Anne fick en obehaglig känsla i magen.

– Tänk om Daniella var där, sade Anne till sin exmake.

Anne visste att Daniella skulle gå ut kvällen före. Hon var utom sig av oro. Ett otal gånger ringde hon till Daniellas texttelefon, men utan att få svar. Senare på dagen stod kvällstidningarnas extraupplagor ute i butikerna. I dem stod det att en döv kvinna var en av de skadade. Annes första tanke var att hon skulle ringa till Daniellas mamma, Ingrid.

– Hon svarade ”Åh, vad bra att du ringde. Jag hade försökt få tag i dig. Ja, det var Daniella”, berättar Anne, 18 år senare.

Tillsammans med två döva vänner var Daniella på en av sina favoritklubbar, Sturecompagniet. Vid halv fem på morgonen lämnade den sista vännen utestället. Daniella sade till henne att hon ville stanna och prata med dörrvakten Joakim Jonsson. Hon var på gott humör, enligt vännen.

Vid tretiden försökte tre män ta sig förbi kön till Sturecompagniet. De hamnade i onåd hos dörrvakterna och hotade med att komma tillbaka. Strax efter fem var de åter vid klubben. En av männen, Tommy Zethraeus, grep tag i en automatkarbin och sköt rakt in i entrén. Där stod Daniella i trappan. Hon träffades i halsen och huvudet. SOS fick larmet 05.10. Hon fördes akut till Karolinska sjukhuset.

Anne och Ingrid besökte Daniella på intensivvårdsavdelningen den 5 december.

– Jag kände inte igen henne. Vi stod stumma. Jag rörde vid Daniellas hand, berättar Anne.

På tisdagen den 6 december kom det många släktingar och vänner till intensivvården. Läkarna fick organisera dem. Släktingarna satt i ett rum, och vännerna i ett annat rum. Anne Zucker minns att klockan var 17 när en läkare steg in i rummet där kompisarerna satt.

– Läkaren sa ”Tyvärr kan vi inte göra mer. Daniella är hjärndöd”.

Hennes närmaste familj hade beslutat att stänga av respiratorn klockan 19.

– När klockan visade 19.00 brast jag i gråt. Jag förstod då att Daniella nu hade lämnat mig.

Inte bara Daniella dog till följd av Stureplansmorden. Det gjorde också dörrvakten Joakim Jonsson och två andra unga tjejer. Över 20 skadades.

”Jag, Daniella Olympia Elisabeth Josberg, föddes den 14 augusti 1972 på Allmänna BB i Stockholm”. Så inledde hon sin bok, ”Döv – javisst”, som gavs ut 1993. Hon var inte vilken döv tjej som helst. På Manillaskolan hade hon hoppat över två klasser. Hon var oerhört snabblärd.

– Jag var imponerad, säger Anne, som gick i samma klass som Daniella.

De kom att bli bästa vänner. Daniella bodde på Strandvägen i centrala Stockholm. Hon hade alltså väldigt nära till skolan på Djurgården.

– Ändå var Daniella ofta sen på morgonen, säger Anne leende.

Anne kunde känna på golvet att någon var på väg. Utan att titta visste hon att det var Daniella. Hon hade högklackade skor och gick fram raskt, något som mamma Ingrid Uggle Larsen känner igen mycket väl.

– Hon utstrålade enorm energi och hade bestämda steg, säger Ingrid.

Daniella var även tidig med att sminka sig och ha smycken. Hon kunde säga ”Varför är ni så tråkiga som inte vill sminka er!” till Anne och de andra tjejerna i klassen.

I boken ”Döv – javisst” skrev Daniella om sin frustration – men också glädje över – att vara döv. Hon fick kämpa med att lära sig att tala och läsa läppar.

– Hon var ofta besviken på att hon var döv för hon ville så mycket. Samtidigt tänkte hon också ”Fan, inget är omöjligt!”, säger Anne.

Daniella började aldrig på Riksgymnasiet för döva i Örebro. Istället pluggade hon vid Gallaudet-universitetet. Många på Manilla reagerade. ”Bara 14 år, och redan Gallaudet!” tänkte de.

– Jag blev lite ledsen när hon åkte till USA. Vi brevväxlade, säger Anne, och visar en hög handskrivna brev. Några av breven hade klistermärken från musiktidningen Okej, populär på 1980-talet.

Jason Kaldani gick på Gallaudet samtidigt som Daniella. Han lade märke till hennes utseende och goda klädsmaak.

– Daniella hade stark karisma och stack ut i mängden. Hon var väldigt trevlig, smart och debattvillig, berättar Jason.

När Jason retade henne med att kvinnor ”inte kunde göra det här och det där”, blev hon alldeles till sig och argumenterade emot. Daniella studerade fyra år istället för fem för att ta examen.

– Jag visste att Daniella skulle förändra världen en dag, säger Jason.

Efter Gallaudet studerade Daniella till jurist i Lund men tog en paus. Hon orkade inte fortsätta plugga utan tolk. Istället arbetade hon bland annat som programledare för Nyhetstecken.

Ingrid Uggle Larsen bor numera i Aalborg i Danmark med sin nya make. Hon och hennes exmake har två söner i Sverige. När Ingrid går på stan och ser döva blir hon påmind om Daniella. Hon och Daniella stod varandra nära. När dottern dog var det smärtsamt för Ingrid att vara avskuren från den döva världen, som fyllt så mycket i hennes liv.

– Jag tror att ett barn med ett handikapp ger en speciell närhet. Allt från tala i örat-tiden – Daniella hade en liten hörselrest som skulle försvinna snart –, hemvägledning, teckenspråkskurser till utflykter med föräldrar till andra döva.

Om Daniella hade levit i dag tror Anne att hon hade jobbat som jurist. Daniella ville försvara dövas rättigheter i dåvarande EG. Ingrid tror: antingen affärskvinna eller jurist. Och att hon skulle haft en stor familj med fyra barn. Som person var hon storslagen, enligt Ingrid.

Ingrid har fortfarande kontakt med Daniellas vänner. En av dem är Anne. Hon betyder väldigt mycket för Ingrid. Den 14 augusti i år skulle Daniella ha fyllt 40 år.

– Det som slår mig när jag möter hennes vänner som är 40-42 år gamla är att de inte är 22 som Daniella fortfarande är. När de till exempel visar en bild på en snygg mörk man och jag frågar ”Är det din man?” skrattar de och säger ”Det är ju min son”, berättar Ingrid, som saknar sin dotter oändligt mycket.

TEXT: NICLAS MARTINSSON

FOTO: PRIVAT, OCH NICLAS MARTINSSON

Ställ SVT mot väggen!

Jag brukar kolla på TV ibland, mest SVT play för då kan jag titta när jag vill och har tid. Och under OS tyckte jag förstås att det är kul att heja på Sverige, speciellt när det gick bra för oss.

Men sist jag skulle titta och tryckte på TV-text så var sändningen inte textad! Det känns väldigt irriterande att jag som döv måste vänta till sammanfattningen senare på kvällen. Man kan förstås titta på nätet för att komplettera informationen, men det känns som om döva är någon andra sortens medborgare.

Det är samma sak när det gäller nyhetstecken och tv-program på teckenspråk. Vi får så lite av teckenspråkiga tv-program. Nyhetstecken sänder bara måndag-fredag, varför? Vi är intresserade av nyheter även under helger, som alla andra. Utbudet av SVT Teckenspråks program är väldigt begränsad. SVT Teckenspråk måste få mer resurser och pengar, så att de kan bli fler och göra olika tv-program, kultur, sport, debatter!

Det diskuteras mycket om olika alternativ för teckenspråkiga tv-program. Ska man satsa på teckenspråkstolk och sända på webben? Nej, säger jag, teckenspråkstolk kan aldrig ersätta teckenspråkiga tv-program. Tänk er ett barnprogram med tolk, nej det funkar inte, döva barn ska få program på teckenspråk, så att deras teckenspråk utvecklas på ett naturligt sätt. Jag minns t ex julkalendern Julexpressen på teckenspråk. Det var en helt fantastisk produktion som gjordes av dåvarande SDR Video, som sen blev Dövas TV som sen blev SVT Teckenspråk. Kanske skulle SDR inte ha överlämnat Dövas TV till SVT? Jo, jag är övertygad om att det var ett klokt beslut så att staten genom SVT tar sitt ansvar och gör tv-program på teckenspråk för döva och hörselskadade.

I USA, som jag besökte i våras, är alla program textade. Helt fantastiskt! Och det är inte så svårt! Naturligtvis kostar det, men vi betalar ju TV-avgift, och då har vi väl rätt att ta del av vad som

sägs? Precis före sommaren beslutade riksdagen om direktiven till en Public Service-utredning. Den ska bl.a. se över hur tillgängligheten i SR:s, SVT:s och UR:s programproduktion kan stärkas och hur radio och tv i allmänhetens tjänst ska finansieras? Ska radio- och tv-avgiften vara kvar eller ersättas med en avgift via skatten t ex? Ja, mig spelar det ingen roll hur jag betalar – bara jag får veta vad som sägs!

Nu börjar det bli fler döva som vill göra filmer och tv-program. Det ska bli intressant att se om SVT Teckenspråk eller andra tv-kanaler är villiga att köpa deras produktioner. Jag skulle vilja följa vad som händer t.ex. i WFD:s kongress eller Deaflympics. Jag tycker att det är självklart att SVT Teckenspråk bevakar sådana stora evenemang och blir besviken när de inte prioriterar de viktiga händelserna.

Jag blir frustrerad över att SVT tycker att vi ska nöja oss med teckenspråkstolk på webben! Jag vill kunna sitta i soffan och bara slå på TV:n som alla andra och titta med teckenspråkstolk i rutan. Det fungerar i andra länder, varför ska det vara omöjligt i Sverige? I Danmark har de löst det med en döv person som tolkar nyhetsprogram i direktsändning. Varför ska vi tvingas ta fram en bärbar dator och lägga bredvid TVn?

Jag vill att både teckenspråkiga tv-program och textning skall öka i framtiden!

Det här är egentligen inget nytt, men jag tycker att det är dags för oss att ställa SVT mot väggen och kräva att de tittar hur man har löst det i andra länder.

Vi ska inte behöva vänta längre. Vi är inte andra klassens medborgare.

JOAKIM HAGELIN ADEBY, LEDAMOT I SDR:S FÖRBUNDSSTYRELSE

SDR Stockholm
SDR, Förmansvägen 2, 6 tr
117 43 Stockholm
Tel. vxl: 08-442 14 61
Fax: 08-442 14 99

SDR Leksand
SDR, Box 300
793 27 Leksand
Tel. vxl: 0247-641 00
Texttel. vxl: 0247-641 01

Förbundsordförande:
Ragnar Veer
ragnar.veer@sdr.org
Texttel: 08 442 14 62
0735 200 902 (sms/3G)

Kommunikationsansvarig:
Helena Fremnell
hfre@sdr.org
070 215 46 33 (tal/sms)
sdr@sdr.org
www.sdr.org

Material till Slingan:
webbredax@sdr.org
Fax: 08 442 14 99

Bli medlem:
medlem@sdr.org

Försäljning:
shop@sdr.org
Tel vx: 0247 140 65
Fax: 0247 105 97

Sveriges Dövas Pensionärsförbund:
info@sdpf.se

Västanviks Folkhögskola
Winterrommes väg 5
793 27 Leksand
Texttel: 0247 641 24
Fax: 0247 101 65
www.vastanviksfhs.se

SDR plusgiro: 90 00 24-1

Bli gammal eller åldras aktivt?

Det pågår en debatt i TV och tidningar om pension, pensionsålder och äldreservice. Även inom EU arbetar man aktivt med harmonisering av pensionsfrågor över EU-gränser. I vissa EU-länder, särskilt i södra regionen, varierar pensionsåldern mellan 55-60 år, medan andra i norra regionen pensioneras man vid 65.

Frågan om höjd pensionsålder är politiskt laddad i många EU-länder. Äldre människor i västvärlden lever bättre och längre än i andra länder. Västvärlden har ett jämförelsevis välutvecklat arbetsliv med god arbetsmiljö, hjälpmedel som t.ex. ersätter tunga lyft, och god hälsa långt upp i åldrarna. Det finns de som anser att det inte finns några biologiska skäl för en allmän pensionsålder vid 65, utan att vi ska få arbeta så länge vi vill och orkar. Och politikerna ställer sig frågan hur samhället ska kunna erbjuda service till en växande äldre befolkning.

2012 är Europaåret för aktivt åldrande och solidaritet mellan generationerna. Anna-Lena Olehn och jag från SDR deltog i EUD:s temakonferens om aktivt åldrande i Köpenhamn i våras. John Wesermann, en välkänd person för döva i Europa, var en av föreläsarna. Han var tidigare verkställande direktör i ECSR, - föregångare till EUD - och var mycket aktiv i Nederländerna, men är numera pensionär. John föreläste om "Aktivt åldrande". När äldre döva går i pension, så försvinner också kompetens som skulle kunna gagna dövrörelsen. John anser att vi alla vinner på att uppmuntra äldre döva att bli frivilliga volontärer och kunna hjälpa föreningar på olika sätt. De flesta föreningar har ekonomiska begränsningar och har inte råd med någon anställd, utan man är beroende av frivilliga insatser från medlemmar. John Weserman menar att det kan vara värdefullt att ta vara på äldre dövas kompetens och bidra till insatser för föreningsarbete och politiskt arbete.

I Sverige är många äldre döva välmående, friska och aktiva. En del arbetar fortfarande, medan andra har valt att gå i pension och sysselsätter sig med olika aktiviteter som golfspel, studiecirklar, föreningsliv, kulturresor, umgås med familjen och barnbarn t.ex. Men kanske finns det äldre döva som gärna skulle bidra med en frivillig insats, särskilt i storstäder?

John Wesermanns föreläsning fick mig nämligen att inse att det behövs ett nytänkande även i Sverige. Vi har en traditionell ålderspärri inom föreningslivet i Sverige och kanske i hela Norden. Inom SDR har vi uppdelade åldersgrupper såsom ungdomar, personer i yrkesverksam ålder och pensionärer. Det är i för sig inte där som felet ligger. Det är den traditionella och mentala spärr som ligger i vårt medvetande och som låser fast oss i "rätt" grupp. Vad skulle SDUF säga om att anlita döva pensionärer som volontärer för att hjälpa till i SDUF:s barn och ungdomsläger? Det kanske vore spännande för unga döva att lyssna på äldre dövas berättelser vid lägerelden?

Jag tror att kunskap och vänskap mellan generationer bidrar till respekt och ödmjukhet i föreningslivet. Frivilliginsatser från äldre skulle dessutom ge SDUF lite pengar över till annan verksamhet för de unga. Är det dags att ta vara på den outnyttjade resurs som äldre döva pensionärer innebär? Kan vi komma bort från vår mentala spärr som håller fast oss i traditionella åldersgränser i föreningsliv?

Låt oss med öppna sinnen diskutera vilka förmågor vi har att kunna samarbeta frivilligt över åldersgränser!

RAGNAR VEER
FÖRBUNDSORDFÖRANDE

EUD= European Union of the Deaf

Konferens för teckenspråklärare

SDR:s arbete fokuserar ofta på människors rätt till teckenspråk och teckenspråklärare har en mycket stor och viktig roll. Vi arrangerar därför en konferens den 30 och 31 oktober i Stockholm för teckenspråklärare med syftet att diskutera bl.a. hur vi gemensamt kan höja teckenspråklärarnas status. Det blir föreläsningar och workshops för erfarenhetsutbyten.

Konferensens målgrupp är alla möjliga av teckenspråklärare – från de som undervisar döva och hörsel-skadade elever inom specialsolan, de som undervisar i teckenspråk för hörande och teckenspråklärare inom hörselvården/hörselhabiliteringen samt studieförbund.

Mer information om konferensen, program och senaste anmälningsdatum finns på SDR:s hemsida.

Dennis Lindell, Julia Gezelius, Mimmi Granat, Nicholas Winberg, Charlotta Sjölander och Malin Linden Foto: Patrik Nordell

Almedalen en succé

Jag kan inte låta bli att skriva att årets Almedalsvecka där SDUF deltog återigen blev en SUCCE! Det är en stor årlig mötesplats för bl.a. politiker, tjänstemän och intresseorganisationer. Från SDUF var vi fyra där: Mimmi Granat, Julia Gezelius, Charlotta Sjölander och så jag, Nicholas Winberg. Vi var på plats tillsammans med andra hörsel- och intresseorganisationer, SDR, FSDB, DBU, DHB, VIS och WeSign. Tillsammans hade vi en gemensam kampanj, "Kultur på (o)lika villkor" där vi lobbade för en kultur i samhället på våra villkor. Det väckte mycket uppmärksamhet på ön. Nytt för i år var att vi från hörselorganisationerna ordnade två seminarier. Det förstnämnda handlade om arbetsmarknaden för döva där Maria Norberg var på plats och presenterade sitt projekt, Påjobbet.nu. I panelen satt bl.a. LO-basen Karl-Petter Thorwaldsson och chefen för Avdelningen rehabilitering till arbete, Henrietta Stein. Det andra seminaret "Kultur för alla" hade koppling till vår kampanj där vi presenterade dövas kultur och gav olika exempel. Ett var den hyllade viskalen Fame. I paneln deltog bland annat tre riksdagsledamöter från kulturutskottet. En annan anledning till att denna fantastiska Almedalsvecka fick mycket uppmärksamhet var vår storsatsning på kommunikation där vi bl.a. använde oss av vår blogg och Twitter. SDUFs Charlotta Sjölander la ned mycket tid och kraft på att rapportera om allt som hände på ön. Stor eloge till henne, utan

hennes skulle vi inte haft bra kanaler ut från ön och vi kan vara stolta över att SDUF har syns mycket tillsammans med andra hörselorganisationer. Till sist vill jag tacka alla som deltog i årets Almedalsvecka. Vi hoppas på en ny succé nästa år!

NICHOLAS WINBERG

Nordiskt juniorläger i Danmark

Tidigt på morgonen på Bromma flygplats i Stockholm samlades tre förväntansfulla deltagare och en ledare för avresa till Malmö. Resan till Kolding var lång men långtifrån tråkig eftersom vi träffade nya vänner längs vägen. Väl framme så installerade vi in oss på rummen; två stora sovrum för deltagarna, och en liten söt stuga för oss ledare. Sedan började ice-breaking och lära-känna-varandra-lekarna. På ett nordiskt juniorläger brukar varje land få ha en kväll och komma på valfria aktiviteter. Vi svenskar valde att spela korta pjäser, inspirerade av Bellmanskämt, och ha några aktiviteter. Vår kväll slutade inte förrän vid 23 då deltagarna absolut ville avsluta spelet "Maffian". Sju dagar räckte inte för ungdomarna för det blev ett gråtfyllt farväl på Kastrup med flera löften om att ses på nästa nordiska läger. Ja vi vill leva i Norden, ja vi vill dö i Norden för fan!

LEDAREN JOHANNA CARLSSON

MISSA INTE ÅRETS TALANGSHOW OCH FEST!
ARTISTER OCH GÄSTER FRÅN HELA NORDEN

[WWW.SDUR.SE/NORDIC](http://www.sdur.se/nordic)

Sveriges Dövas Ungdomsförbund
 Förmansvägen, 2, 6 tr
 117 43 Stockholm
www.sduf.se

Mejla: sduf@sdrf.se
Blogg: www.s-d-u.se/blogg
Twitter: @_sduf
Facebook: Sveriges Dövas Ungdomsförbund

Förbundsordförande:
 Malin Johansson
malin.johansson@sdrf.se
 070-860 43 83 (sms/3G)

Piraterna på Björkö

Efter några års uppehåll så var det dags för ett barnläger för SDUF:s medlemmar och denna gång på Solhem, Björkö. Under veckan hette Björkö Skattkamarären då lägrets tema var pirat. Fem dagar gick alldeles för fort. Vädret var på vår sida nästan hela tiden. När vi – 16 barn och 4 ledare – var på Liseberg ösregnade det men det gjorde inget för vi slapp köa länge.

Vad är piraterna ute efter? Skattkistan så klart! På sista dagen såg barnen en flaska komma flygande rakt ner på gräsmattan och i den fanns det en karta som visade vägen till en stor piratflagga ute på udden. Där fanns en till karta, raka vägen till skattkistan. Under dagen lyckades ledarna också lura barnen och starta ett rejält vattenkrig.

Ni som var/inte kunde vara med, var med (igen) nästa år! Ett läger ger minnen för livet. **LÄGERFÖRESTÅNDARE JOHANNA CARLSSON**

SDUF:s ridläger i Kumla

Det var ett gäng förväntansfulla ridlägerdeltagare som kom till Stall Ekeby söndagen den 1 juli. Den stora frågan var självklar: vilken häst har jag fått? Några av de nyfikna deltagarna fick snabbt reda på svaret då det redan satt uppe små lappar på varje hästbox som avslöjade vilken häst de skulle ha. När alla gjort sig hemmastadda visade ridläraren Jenny Grahn sin mysiga gård och presenterade alla fina hästarna. Efter det var det provridning. Ridlektionerna under veckan gick bra. Deltagarna red dressyr, markarbete, hoppning, uteritter, och ett fartfyllt pass med gymkhana. Dessutom var det två teorilektioner där deltagarna fick lära sig löshoppning och inridning. Alla lektioner leddes på teckenspråk då ridläraren Jenny själv är döv.

Om kvällarna ordnade ledarna aktiviteter, bl.a. femkamp och tårttävling. En kväll fick deltagarna i uppgift att ordna en aktivitet för ledarna. Fyra nervösa ledare och en mycket

nervös ridlärare samlades i paddocken. Men deltagarna hade varit snälla och ledarna och ridläraren överlevde kvällen. Efter den sista nervkittlande grenen, höjdhoppning, tog självaste ridläraren hem vinsten.

Sista kvällen blev en kväll i skräckens tema! Först fick deltagarna klä ut sig till olika läskiga typer. Vilket de lyckades väldigt bra med, det var knappt så att vi vågade titta på dem! Men efter att mörkret hade fallit över Stall Ekeby var det ledarnas tur att skrämmas... Det började med spökhistorier i den gamla drängstugan på gården, för att sedan fortsätta i en spökrunda runt gården där de döda från gårdens historia spökade för deltagarna (eller var det kanske utklädda ledare?). Det hela avslutades med en mysig stund på altanen med popcorn och chips.

På avslutningsdagen visade deltagarna upp sin ridshow. De hade under veckan fått i uppgift att planera och träna in ett varsitt nummer per ridgrupp. De var jätteduktiga och visade upp två fina dressyr- och hoppkadriljer för föräldrarna. Dessutom hoppade deltagarna en hoppbana och en deltagare red ett dressyrprogram.

Det har varit en mycket härlig vecka med mycket sol, hästar, godis och bus! Precis som det ska vara på ett ridläger!

LEDAREN ELIN LUNDSTRÖM

Nordiskt Ungdomsläger i Norge

I år var det dags igen för det populära Nordiskt ungdomsläger, NUL. För två år sedan hölls det här i Sverige, på Västanviks folkhögskola i Leksand. I år hade vandringspinnen gått vidare till Norge. Lägre hölls på Ål folkhögskola, Norges svar på Västanvik. 98 deltagare och 13 ledare tillbringade en vecka tillsammans som var fylld av aktiviteter, tävlingar och uppträdanden. Det blev mycket socialt umgänge och lite sömn. 10 lag tävlade mot varandra i stationer där det gällde att samarbeta så bra som möjligt. Vann gjorde laget "Familjen Perhe" med knapp marginal. En dag fick vi dessutom prova på försrättning och paintball. Varje land turades om att ansvara för underhållningen varsin kväll under veckan, och i lekarna tävlade varje land mot varandra. Lägre blev en succé och en vecka som vi deltagare fortfarande nu, flera veckor efteråt, pratar om. Om två år hålls lägre i Finland - planera in det redan nu, för det är en vecka du inte vill missa!

MALIN JOHANSSON

100 års jubileum i Göteborg

Den 26 maj kom 140 deltagare och tog del av ett fantastiskt jubileumsprogram. Vår föreningslogga är blåvit. Därför var ballongerna, ljusen, borden och servetterna blåvita. Våra två värdar, Johanna Treffenberg och Nicholas Winberg, gjorde ett suveränt jobb. Stämningen var på topp. Vår ordförande, Markus Hyrenius, höll ett fantastiskt välkomsttal och visade en kortfilm från besöket på Carl Daniel Anderssons gravplats. Vi hade också tre föreställningar med härliga artister: Lars-Gunnar Möllefors, Jan Herbst och Ola Fröven. Pjäserna handlade om GDF:s historia, bildande och lokaler. Under 1970- och -80-talen uppträdde den kända teckenkören i Göteborg, en grupp av och med Gull-Britt Engdahl och 7-14 döva. På jubileumsfesten återupptod denna kör. Eldsjälen Stig Ros visade bilder från 1912 fram till 2012 och berättade om aktiviteter i Göteborgs Dövas Ungdomsklubb. Bland annat arrangerade man egna teaterföreställningar som oftast byggde på vad man sett på bio. Många ville uppvakta föreningen och höll fina eller/och roliga tal. Alla CODA-barn som var med på banketten fick visa upp sig och några berättade roliga historier om vad de upplevt som barn. Förre ordföranden Claes Eklund hade en snygg frack med en vit väst och hade ett tal om de sju personer som fick motta föreningens förtjänstecken för betydande insatser inom föreningen med stora blommor och graverade värmeljus i glas. Dessa var Leif Sträng, Stig Ros, Gull-Britt Engdahl, Ulla-Bell Thorin, Karl-Erik Karlsson och Anna-Maria Björklund, samt Monica Kristensson som har arbetet över 35 år för föreningen. Som avslutning sjöng två tjejer, Em & Vega, på teckenspråk. En bit in på det nya dygnet smällde vi konfettibomber och skålade till Göteborgs Dövas Förenings ära då det var den "riktiga" födelsedagen den 27 maj 2012, stiftad av Carl Daniel "Dan" Andersson.

Margo Csizik, GDF:s verksamhetsledare

PS. Dan föddes den 21 mars 1885 på Haga Östergatan 5, i Göteborg. Han låg bakom bildandet av flera organisationer, bl.a. Ik Surd 1903, Sveriges Dövas Idrottsförbund (SDI) 1913 och Sveriges Dövas Riksförbund (SDR) 1922. Göteborgs Dövas Förening är stolt över att vi är Göteborgs äldsta organisation för funktionsnedsatta.

Teckenspråkiga medier har stort ansvar

I det senaste numret av Dövas Tidning (04:2012) lyftes fram den diskussionen som fördes i sociala medier och som handlade om sociala konstruktioner och genus. Som SDUF:s ordförande, Malin, säger: att debatter uppstår är tecken på en hälsosam organisation. Därför tycker jag att det är väldigt bra att heta och stora debatter om dövrörelsen får finnas.

Sociala konstruktioner finns; ett faktum som är omöjligt att frångå. Ska vi bara acceptera att de finns? Inte riktigt, tycker jag. Istället ska vi försöka bli medvetna om, och bekämpa, de sociala konstruktioner som inte har bra inverkan på jämställdhet. En social konstruktion kan t.ex. vara normen att alla förväntas kunna höra.

Alla våra värderingar grundar sig på de sociala konstruktioner som finns. Ingenting är alltså helt sant. Och media är en av de källor som förstärker olika sociala konstruktioner. Dövas Tidning är idag en av de få skriftliga källor som förmedlar dövnheter. Det finns inte många teckenspråkiga medier, och de har alltså stort ansvar. Vad de förmedlar ur dagens enorma informationsflöde påverkar oss medborgare. Rätt eller fel finns inte, vi måste istället vara medvetna om vilken information som förmedlas och inte förmedlas.

I det senaste numret togs också barnen med CI upp samt den eviga frågan om barnens rätt till teckenspråk. Vad SDR och SDUF anser vet många, och det tål att upprepas. Alla barn oavsett hörselsgrad måste få rätt till teckenspråk så tidigt som möjligt.

Dövas Tidning är SDR:s medlemstidning och då kanske vi ska fundera på vilken information DT ska förmedla och inte förmedla. I ledarspalten skrivs det om en förälder som har en son med CI. Där skriver redaktören att han "inte vill ta ställning". Går det emot vad SDR och SDUF står för? Bör en redaktör på en medlemstidning dela samma grundvärderingar som förbundet? Bör Dövas Tidning ta ställning? Jag vill och tar ställning mot den sociala konstruktionen om normen att alla förväntas kunna höra. Rätt till teckenspråk är en mänsklighet rättighet och det tar jag ställning för.

Elsa Brunemalm

Student vid Institutionen för mediastudier, Stockholms universitet

Redaktör Niclas Martinsson svarar:

Den journalistik som Dövas Tidning bedriver ska vara opartisk. Ett av våra uppdrag är att belysa frågan ur flera aspekter. Det är ni läsare som tar ställning, inte vi journalister. Att DT ges ut av SDR innebär att vår uppgift är att bevaka döv- och teckenspråksrelaterade frågor. Det gör dock inte att vi är SDR:s megafon. Styrelsen och kansliet lägger sig inte i produktionen av tidningen. Det är på förbundssidorna SDR kan föra ut sina intressepolitiska budskap. I tidningsvärlden är det vanligt med två olika slags ledare: politiska, som redaktörer skriver, och politiska, som ledarskribenter skriver. Vi har nu valt att döpa om ledarspalten på sid. 2 till "Välkommen" för att förtydliga att det rör sig om en opolitisk text. Sedan kan det tilläggas att SDR:s hållning är att de rekommenderar att döva barn med CI lär sig teckenspråk så tidigt som möjligt, inte att alla oavsett hörselgrad behöver teckenspråk. SDR, precis som HRF, menar också att hörselskadade har nytta av teckenspråk men att det är individuellt hur stort ens behov av teckenspråk är.

FOTO: STOCK.XCHNG.COM

Insändare skickas till redaktionen@dovastidning.se eller postas till: **Dövas Tidning, SDR, Förmansv. 2, plan 6, 117 43 Sthlm.** Du får gärna publicera insändare under signatur. Men bifoga alltid namn och adress till redaktionen (som har tystnadsplikt). Vi förbehåller oss rätten att korta och redigera insändare. Korta texter vinner fler läsare!

Åsa Hammar – IN MEMORIAM

Åsa Hammar, rektor på Manillaskolan 1981-89, avled den 1 maj i år vid 87 års ålder. Närmast sörjs Åsa av sina barn Anders och Stina och deras familjer men också av många vänner, f.d. arbetskamrater och elever.

Innan Åsa Hammar blev rektor på Manillaskolan hade hon arbetat som lärare för hörande elever, varit lärare och studierektor på Manillaskolan och skolkonsulent på Skolöverstyrelsen.

När några lärare sökte upp henne och bad henne söka den lediga rektorstjänsten var hon avd.dir. på SIL (Statens Institut för Läromedel)

Det var en tid av stora förändringar inom dövundervisningen. Åsa tog ställning för dövas rätt till tvåspråkighet. Med sitt vänliga, diplomatiska sätt lyckades Åsa skapa goda relationer till föräldraföreningen, SDR och Stockholms universitet. Manillaskolan fick rykte om sig att vara en skola i tiden och under Åsas värdskap tog man emot både inhemska och utländska, även kungliga, besökare.

I Nordisk Tidskrift för Dövundervisning (NTD), som hon var huvudredaktör för 1976-82, skrev hon artiklar och recensioner. Hennes sista inlägg, en recension av en bok om dövidrott, publicerades så sent som hösten 2011.

Handikapphistoria intresserade Åsa. Hon var kassör i Handikapphistoriska föreningen. Hon skrev också några böcker i ämnet.

Efter pensioneringen 1989 studerade hon idéhistoria vid Stockholms universitet och skrev en AB-uppsats med titeln "Tankar om dövundervisning speglade i Pär Aron Borgs 'En resa i fäderneslandet år 1811 till fots'" Pär Arons dagbok med Åsas kommentarer används fortfarande i undervisningen

År 1978-81 var Åsa biträdande sekreterare i Integrationsutredningen där man fastslog att specialskolorna skulle finnas kvar.

Åsas erfarenheter och åsikter var eftertraktade. Hon föreläste vid seminarier och kongresser både i Sverige och utomlands. SIDA anlätade henne för undersökning kring hur man skulle lägga upp hjälpverksamhet för döva och hörselskadade i Portugal och Sri Lanka.

För alla sina insatser inom dövområdet tilldelades Åsa Kruthmedaljen år 1992. År 1983 fick hon ta emot "The Most Excellent Order of the British Empire" av drottning Elizabeth.

"Mod, Sanning, Varsamhet" var Åsas ledord för Manillaskolan. Det är också egenskaper som utmärkte Åsa själv. Vi är många som nu känner sorg och saknad men samtidigt stor tacksamhet för att ha fått lära känna henne.

HARRIET BJÖRNEHEIM

DÖVHISTORISKT SEMINARIUM i Göteborg 13-14 oktober 2012

Sveriges Dövhistoriska Sällskap (SDHS) arrangerar det 20:e dövhistoriska seminariet på Göteborgs stadsmuseum den 13 oktober och en dövhistorisk vandring söndagen den 14 oktober.

Seminarieavgiften är 400 kr för medlemmar och 600 kr för icke medlemmar.

Inträde till seminariet, kaffe och söndagens vandring ingår i priset.

Program

Lördag 13 oktober kl 10-17

Plats: Göteborgs stadsmuseum, Norra Hamngatan 12, Göteborg

Föredrag: "Förskolan för döva i Göteborg" av Ulla-Bell Thorin,

"Två samtida dövskolor i Göteborg på 1800-talet" av Tomas Hedberg,

"Vykortsamling över dövföreningars sommarstugor i Sverige" av Bengt-Åke Malmberg,

"Fyra livsöden från 1900-talets dövsverige" av Lennart Tjärnström och

"Göteborgs Dövas Förening 100-år" av Ulla-Bell Thorin

Söndag 14 oktober kl 9-14

Samling vid Järntorget 8 kl 9.

Dövhistorisk vandring till Gamla dövskolan på Nya Varvet i Göteborg, Tysta skolan i Göteborg på Skolgatan och förskolan på Västra Skansgatan och ev kyrkogårdar och begravningsplatser.

Reservation för ändringar!

Anmälan till seminariet ska skickas direkt till:

Carl Magnus Lindgren (kassör), Hasselgatan 38, 703 60 Örebro

Betalningen ska sättas in på

SDHS:s plusgiro: 854121-1

Märk "Dövhistoriskt seminarium".

Glöm ej ange namn.

Vi svenskar borde äga scenen oftare

Vi var uppdelade i 18 lag. Tävlingen gick ut på att välja ut en person ur sin grupp och på kort tid stajla den med hjälp av tidnings- och toalettpapper, sugrör, aluminiumfolie, kräkpåsar, plastpåsar, pappersmuggar, tejp och visitkort. I mitt team bestämde vi oss för att vår modell skulle se ut som en flygvärdinna. Han hade en kjol i folie, lösbröst gjorda av tidningspapper och en bricka med drinkar på. När tiden var ute poserade de 18 modellerna inför publiken. Alla hade varsin presentatör. När turen gick till det sjunde laget steg flygvärdinnan fram och bjöd utan ett uns av blyghet på den där klassiska repliken bland kabinpersonalen uppe i luften, fast en aning skruvad:

– Vin, öl – eller mig?

Det vanliga är ju annars ”kaffe, te – eller mig?”. Flygvärdinnans presentatör talade för åskådarna om att värdinnan flög till vackra ställen, till exempel Ibiza i Spanien och Tel Aviv i Israel. Och att värdinnan nu skulle göra en säkerhetsdemonstration. Presentatörens teckenspråk var elegant. Han betonade och pausade på rätt ställen, och tecknade kristallklart.

Tävlingen ägde rum i Chicago, USA, i somras. Jag satt i publiken och tappade hakan när även de 17 andra presentatörerna på ett självsäkert och humoristiskt visade upp sina kreaturer. Alla var skickliga talare. Jag visste inte vad de hade för scenvana. Hur som helst var det nog inte sannolikt att de alla var skådespelare eller TV-programledare.

Det var inte första gången jag blev imponerad av döva amerikaners retoriska förmåga. Redan när jag i nian var utbytesstudent på en dövskola i New York slogs jag av hur mina klasskompisar vågade prata inför andra. På Manilla-skolan, där jag gick, var jag inte helt bekväm inför att hålla tal. Ibland kändes det som om mina klasskamrater tyckte

att jag fjäskade för läraren om jag visade hur väl förberedd jag var när jag redovisade. Jag studerade bland hörande i gymnasiet och på universitetet. De flesta kursare tyckte nästan titta oftare på sina fuskklappar än på åhörarna när de pratade.

I Sverige finns visserligen döva som är duktiga på att teckna inför folk, till exempel föreningsmänniskor och lärare. De är som gjorda för det. Annars hade de ju aldrig valt att undervisa eller vara ordförande. Fast de tecknar ofta på ett lite lågmälat sätt. Det är typiskt svenskarna. Sällan ser jag ”vanliga” döva svenskar stå bakom talarstolen eller videoblogga, sådant man ofta stöter på i USA. På youtube.com, deafread.com, och aslized.com finns tonvis med vloggar.

I USA är jag-kulturen naturligtvis starkare än i Sverige. Jantelagen följs inte i lika hög grad där. En döv studierektor som jag träffade i Chicago berättade att så kallade public speaking courses är obligatoriska i de allmänna skolorna. De privata skolorna lägger enligt honom säkert också stor vikt vid att deras elever ska kunna tala inför folk. Anledningen till obligatoriet är att amerikanska elevers självförtroende ska stärkas, och att det är en viktig del av det amerikanska medborgarskapet och individualiteten att kunna säga vad de tycker utan att känna fruktan eller hot. Elva- och tolvåringar börjar med att lära sig att redovisa i ett par minuter. För varje år blir deras presentationer allt längre.

Visserligen är det väldigt amerikanskt. Men jag gillar det. Jag önskar att vi svenskar kunde ingjuta lite mer mod i oss och våga träda fram. Och göra det vackra svenska teckenspråket rättvisa.

Tillbaka till tävlingen. Vilket lag fick flest röster?

Naturligtvis nummer 7. Repliken gick alltså hem. Det var honom vi ville ha.

NICLAS MARTINSSON

Här är Sommarkorsord-vinnarna

De här tre Sommarkorsord-vinnarna får Lennart Tjärnströms bok "Fyra livsöden från 1900-talets Dövsverige". Vi på Dövas Tidning säger grattis!

Gun-Britt Hjälms, Rosvik

Viola Kustholm, Kista

Ove Åström, Trollhättan

Nyheter från T-meeting

För mer information om alla våra produkter, besök vår hemsida www.tmeeting.se
Våra produkter kan ansökas som hjälpmedel hos din dator eller handläggare på arbetsförmedlingen / försäkringskassan. Vet du inte vem din dator / handläggare är, kontakta oss, vi kan hänvisa dig till rätt person.

TM-Touch

Första totalkonversationslösningen i Sverige för iPad med text, ljud & videokommunikation. Kan uppgraderas med texttelefonitjänst.

TM-Touch har en inbyggd videosvarare.
Du kan spela in ett videomeddelande, som spelas upp för den som ringer ett videosamtal till dig och den som ringer kan då lämna ett meddelande med video, text och ljud tillbaka till dig.
Ansöks via din dator/handläggare.

T-MEETING

TM-Mobile

Första totalkonversationslösningen i Sverige för iPhone med video, text & ljud. Du kan ringa till t. ex din bildtelefon eller videotolk var du än befinner dig. **Finns att ladda ner kostnadsfritt på App Store för dig som redan är en TM-9000 eller TM-Touch brukare.**
Ansök om aktiveringskod hos din dator eller handläggare där du fått din enhet.

TM-9000 Texttelefon

Unik egenskap. Med TM-9000 Texttelefon kan du ringa direkt till analoga texttelefoner i ett steg och vice versa.
Ansöks via din dator/handläggare.

www.tmeeting.se
mail@tmeeting.se
Bildtelefon : 0406060432@t-meeting.se
Bildtelefon : 0406060440@t-meeting.se
Taltel : 040 661 41 80

Nu har du din bildtelefon bara ett fingerklick bort

myMMX MOBILE

Ladda hem myMMX mobile från Google Play och logga in med användaruppgifter som du får från din förskrivare på din hörcentral.

www.mymmx.se

TRÄFFA OSS
PÅ DÖVAS DAG
I STOCKHOLM
DEN 15 SEPTEMBER!